

De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
t.a.v. Prof. Dr. E. Dijkgraaf en Drs. R. van Zwol
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

15-04-2024

Betreft: Het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) als volwaardig transitiepad naar een toekomstbestendige landbouw

Geachte heer Dijkgraaf en heer Van Zwol,

Sinds 1975 kennen we in Nederland 'agrarisch natuurbeheer'. In het kader van de doorontwikkeling daarvan wordt het agrarisch natuur- en landschapsbeheer sinds 2016 uitgevoerd door 40 agrarische collectieven, samen met hun bijna 12.000 deelnemers, voornamelijk boeren. Voor hun deelname ontvangen zij een vergoeding voor gemaakte kosten en geleden inkomstenderving.

Sinds de start van het nieuwe stelsel in 2016 hebben de agrarische collectieven zich ontwikkeld tot een vanzelfsprekend aanspreekpunt in het landelijk gebied; niet alleen voor de boeren in het gebied, maar ook voor alle andere gebiedspartners. De kracht van het ANLb schuilt in vrijwillige deelname op basis van intrinsieke motivatie. Vrijwilligheid staat echter niet gelijk aan vrijblijvendheid. Onze deelnemers committeren zich aan hun deelname en sluiten meerjarige contracten af met hun collectief. Hun commitment blijkt ook uit hun trouwheid: als ze eenmaal meedoen, blijven ze meedoen.

Breed draagvlak voor het ANLb bij zowel politiek en maatschappij als boeren

Dat we fors moeten investeren in groenblauwe diensten zoals het agrarisch natuur- en landschapsbeheer: daar zijn eigenlijk alle partijen het wel over eens. Met het leveren van groenblauwe diensten vervullen boeren immers een sleutelrol in het landelijk gebied ten aanzien van de opgaven op het vlak van natuur, landschap, water, bodem en klimaat. En zij willen graag méér doen.

Feit is echter dat momenteel slechts circa 20% van de boeren in Nederland mee kán doen (hoofdzakelijk vanwege het beperkte budget) aan het ANLb en dat het ANLb op maar circa 6% van de totale landbouwgrond in Nederland wordt uitgevoerd. Het is een illusie om te denken dat daarmee een gunstige staat van instandhouding van de 68 doelsoorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) gerealiseerd kan worden. Dat in het ontwerp van het Nationaal Programma Landelijk Gebied een uitbreiding is voorzien van 181.200 ha ANLb om in 2030 30% van de totale opgave qua VHR-doelbereik te halen, zegt genoeg.

Het ANLb als direct inzetbaar, gebiedsgericht instrument

Het ANLb is bij uitstek geschikt als maatregel voor het behoud en de bescherming van boerenlandvogels: het is een bestaand, dus direct inzetbaar, gebiedsgericht instrument waar inmiddels ruime ervaring mee is opgedaan. De [evaluatie van het ANLb](#) toont aan dat de collectieve

aanpak werkt en het animo onder boeren om deel te nemen blijkt hoog. De deelname wordt echter beperkt door het beschikbare budget. Veel collectieven hebben dan ook wachtlijsten.

Effectiviteit ANLb afhankelijk van juiste randvoorwaarden

Wat BoerenNatuur betreft is het essentieel dat het ANLb de komende jaren verder doorontwikkeld wordt tot een ANLb dat zowel voldoende omvang als intensiteit heeft. Dat wil zeggen:

- meer deelnemers/areaal én meer 'zwaar beheer', oftewel (combinaties van) beheermaatregelen met de meeste ecologische meerwaarde; en dus ook:
- meer budget, mede om het huidige tekort van het ANLb (nog €180 mln. voor de looptijd van het huidige GLB) te dekken.

Maar om het ANLb echt effectief te krijgen, moeten óók de volgende randvoorwaarden op orde zijn. Pas dan kan het ANLb optimaal ingezet en uitgebouwd worden tot een instrument ter ondersteuning van de transitie naar natuurinclusieve landbouw:

- vergoedingen die concurrerend zijn ten opzichte van de reguliere agrarische productie;
- een bedrijfstoelage voor bedrijven die fors inzetten op ANLb, want hoe groter het aandeel zwaar beheer op bedrijfsniveau, hoe ingrijpender de aanpassingen in de bedrijfsvoering. De huidige vergoedingen zijn daar niet op berekend;
- langjarige contracten: ingrijpende structurele aanpassingen van de bedrijfsvoering vereisen langjarige contracten (> 20 jaar), omdat boeren langjarige zekerheid nodig hebben om de benodigde bedrijfsveranderingen succesvol door te kunnen voeren;
- een primaire focus op habitatkwaliteit: niet alleen de doelsoorten moeten gemonitord worden, maar ook/vooral de habitatkwaliteit van leefgebieden. Die habitatkwaliteit kunnen onze deelnemers namelijk direct beïnvloeden, terwijl de gunstige staat van instandhouding van doelsoorten ook door allerlei externe factoren beïnvloed wordt die buiten de invloedssfeer van het ANLb liggen; en daar hoort ook ter ondersteuning een adequaat actief predatiebeheer bij;
- een goede afstemming tussen alle relevante beleidsregelingen, zodat ze elkaar niet beconcurreren (zoals nu het geval is), maar juist versterken. In het bijzonder is er een betere afstemming nodig tussen het ANLb en de eco-regeling en het mestbeleid;
- voldoende flankerend beleid: zoals de evaluatie van het ANLb duidelijk maakt, draagt het ANLb bij aan het behoud van de doelsoorten en het verbeteren van de waterkwaliteit, maar er is méér nodig dan alleen beheermaatregelen. Het ANLb moet versterkt worden met flankerend beleid, zoals:
 - meer structurele en gebiedsbrede aanpassingen in het waterbeheer;
 - actief predatiebeheer;
 - verruiming van de inzet van grondinstrumentarium voor het versterken van de leefgebieden van het ANLb; en
 - het versterken van de gebiedsspecifieke kennisontwikkeling.

Onder deze voorwaarden kan het ANLb, via onze boeren, een effectieve bijdrage leveren aan het realiseren van de maatschappelijke doelen op het gebied van biodiversiteit, landschap, klimaat en water én tegelijkertijd een volwaardig alternatief groen verdienmodel zijn. Zie ook [onze zienswijze](#) op het ontwerp van het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

Oproep: investeer in boer én natuur!

De nood bij veel boeren, vooral melkveehouders, is hoog gezien het wegvallen van de derogatie. Nu inzetten op meer ANLb helpt direct een groot deel van die boeren aan extra inkomsten én helpt ons

onze doelen op het gebied van natuur, landschap, water en klimaat dichterbij te brengen. En als dan ook nog wordt ingezet op bovenstaande randvoorwaarden, dan kan deze weg ook echt een alternatief groen verdienmodel worden voor onze boeren. Wij hebben berekend dat hier jaarlijks ruim 1 miljard voor nodig is, zie bijgaande begroting.

Uiteraard zijn wij van harte bereid om een nadere toelichting te geven.

Met hartelijke groet

Marije Klever
voorzitter BoerenNatuur